

Г.В. УМАНЦІВА, к.е.н., доц.,

О.П. КАРП'ЮК

Київський національний торговельно-економічний університет

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядаються особливості фінансування інноваційної діяльності у провідних країнах та країнах, що розвиваються. Виокремлено ключові фактори прискорення інноваційних процесів у провідних країнах, що розвиваються; наведено особливості фінансування НДДКР у країнах Південно-Східної Азії. Авторами зроблена спроба ідентифікації національних інноваційних систем країн ЄС – інноваційних лідерів.

Ключові слова: інноваційна діяльність, країни, що розвиваються, НДДКР, інноваційна система, венчурний капітал.

В умовах сучасної світової економіки і розвитку інформаційного суспільства новітні технології та інновації є не тільки індикатором успішності країни на світовій арені, але і визначальним фактором стабільного росту економіки та стійкого процвітання держави. Усвідомленість виключного значення інновацій наочно демонструють країни світової економічної еліти, керівники яких розуміють, що нинішнє століття – це вік науки, високих технологій та жорсткої конкуренції, і тому прикладають значні зусилля до закріплення національного науково-технічного та інноваційного потенціалу. Ці зусилля проявляються, наприклад, у намаганні забезпечити наукоємність ВВП на рівні 3-4%.

Велику увагу проблемам фінансового забезпечення інноваційної діяльності приділяли З. Варналій [1], А. Ерошкин [4], В. Захарченко [5], А. Кохно [7], А. Поручник [9]. Зокрема, у вітчизняних і зарубіжних наукових публікаціях фінансування інноваційної діяльності у провідних країнах світу розглядається з позицій: чіткої спрямованості на щонайвищі науково-технологічні результати і мінімальний час їх практичної апробації і серійного виробництва продукції [5], активним залученням коштів іноземних інвесторів, в тому числі

транснаціональних корпорацій США та інших країн світу [12]. Незважаючи на значну кількість публікацій, у яких висвітлюються різні аспекти фінансування інноваційної діяльності у провідних країнах світу, недостатньо уваги приділено новим тенденціям взаємодії розвинутих країн і країн, що розвиваються в інноваційній сфері.

Метою статті є аналіз фінансових аспектів реалізації інноваційної діяльності у провідних країнах та країнах, що розвиваються.

Щорічно тисячі компаній у всьому світі витрачають лише на дослідження майже 1,5 трлн. дол. Загальна сума витрат на ринку інновацій, включаючи капітал венчурних фондів, перевищує 25 трлн. дол. Більша частка цих грошей зосереджена в Європі, США та Китаї, зокрема:

- 1,4 трлн. дол. склали загальносвітові витрати на НДДКР у 2011 р. (за даними Battelle Memorial Institute). Майже третина з них, 28% – припадає на сферу інформаційних технологій, 21% – на охорону здоров'я і 16% на автомобілебудування (рис.);

- 69 дол. венчурного капіталу припадає на одного жителя у Швейцарії – це максимальний показник у світі. В середньому на одного жителя землі, за даними дослідницької компанії IESE, припадає 12 дол.;

- на 87% вирости об'єми венчурного капіталу у розвинутих країнах за останні два роки – за даними ООН [10, с. 6].

Усе це привело до того, що більшість країн за темпами розвитку технологій у глобальному рейтингу – інноваційності на економічній карті світу зайняли передові місця. Однак останнім часом частка країн, що розвиваються, відчутно дали про себе знати в гонитві за технологіями та боротьбі за кадри та ідеї.

© Г.В. Уманціва, О.П. Карп'юк, 2013

І на сьогоднішній день інноваційний сектор глобальної економіки переживає масштабні зміни, що пов'язані з істотним прискоренням науково-технічного прогресу в ряді провідних країн, що розвиваються, в першу чергу, в Китаї. Завдяки швидкому росту економіки ці країни у 2000-ті роки змогли істотно наростити обсяги інвестицій у фундаментальні та прикладні дослідження та розробки, сформувавши повноцінну інноваційну інфраструктуру, підготувати кваліфіковані кадри.

Економічний та інноваційний підйом країн, що розвиваються, стимулював глибоку перебудову усталеної системи міжнародних зв'язків у науково-технічній сфері. Одним із головних проявів цього стала трансформація глобальних інноваційних стратегій західних транснаціональних компаній (надалі – ТНК), які почали активно переносити у розвинені країни

свої програми прикладних досліджень і розробок, намагаючись скористатись зростанням досліджуваним потенціалом цих країн [4, с. 3].

Випереджаюча динаміка виробництва та експорту дозволила країнам, що розвиваються стати в останні роки основними драйверами світового економічного росту, а також серйозно закріпити свої позиції в глобальній економіці та фінансах. Так, за оцінками МВФ, їх частка у світовому ВВП, виросла за 2001-2010 рр. з 37,7% до 47,9% (у 2011 р. вона збільшилась до 49%), зокрема, в експорті – з 20,3% до 36,4%, у сукупних фінансових активах світу – з 9,6% до 16,3%. За результатами 2011 р. у G20 за розміром реального ВВП ввійшли 10 країн, що розвиваються, при цьому Китай знаходився на другому місці, Індія – на третьому, Росія – на шостому, Бразилія – на сьомому.

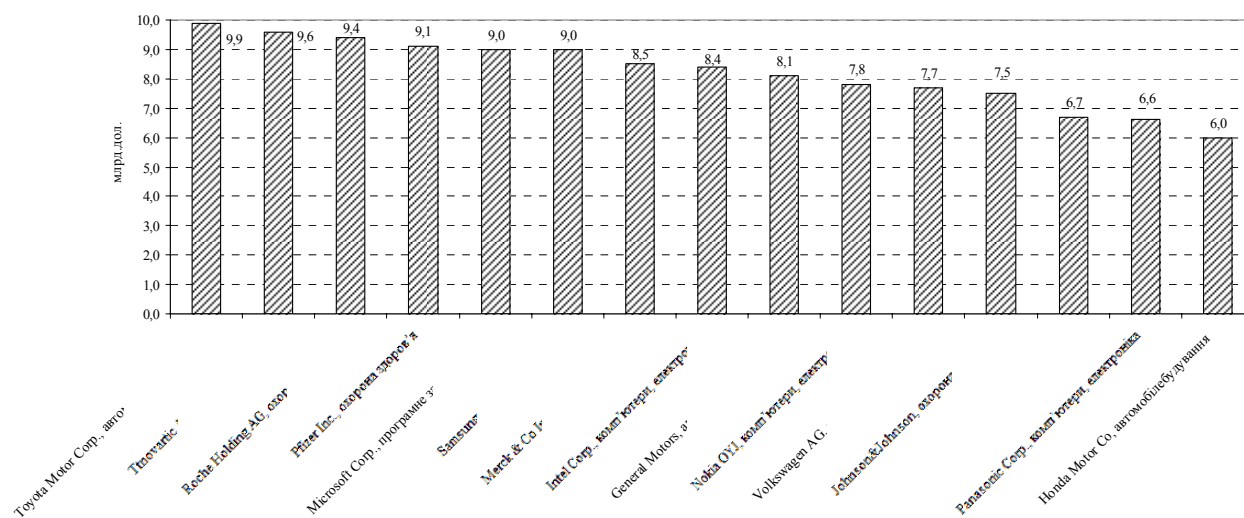

Рис.1. Найбільші 15 компаній світу з максимальними витратами на нові дослідження у 2011 р.

Очікується, що в 2010-ті роки країнам, що розвиваються вдасться зберегти високу динаміку росту, не дивлячись навіть на загальне послаблення глобальної економічної кон'юнктури, що викликана загостренням довгострокових зобов'язань розвинутих держав. За прогнозами МВФ та ООН, в першій половині десятиліття середньорічні темпи приросту виробництва складуть у них близько 6% (у розвинутих країнах – близько 2%), в результаті чого їх

частка у світовому ВВП, розрахованому за паритетом купівельної спроможності, до 2015 р. досягне 53-54%.

Швидке економічне зростання сприяло помітному поліпшенню ситуації в інноваційному секторі країн, що розвиваються, та відіграючи ключову роль з точки зору забезпечення довгострокового усталеного росту та підвищення міжнародної конкурентоспроможності національних господарств. Завдяки істотному зростанню

фінансового та інвестиційного потенціалу держави і бізнесу провідні emerging markets змогли проводити більш активну інноваційну політику, направлену на закріплення національного науково-технічного комплексу та подолання технологічного відставання від Заходу. Результатом такої політики стало, перш за все, значне зростання у цих країнах об'єму державних і приватних витрат на НДДКР, на підготовку науково-технічних кадрів та інші напрями, що сприяють генерації та дифузії інновацій.

Зокрема, витрати Китаю на НДДКР у 2012 р. виросли на 17,9% і перевищили 1 трлн юанів. Влада країни веде активну політику з модернізації економіки і хоче бачити її інноваційною. У 2012 р. ці витрати склали 1,97% від ВВП Китаю, у 2011 р. цей показник склав 1,84%, у 2010 – 1,75%. В опублікованій раніше доповіді Національного бюро статистики зазначається, що за останні шість років середнє зростання витрат на НДДКР перевищувало 20% і трохи сповільнилося лише в минулому році. У 2012 р. загальна кількість зареєстрованих в країні патентів склала 217105 одиниць. Це на 26,1% більше, ніж роком раніше. Державне відомство інтелектуальної власності повідомляє, що більша частина з них – 63,2% – закріплена за китайськими розробниками. Зростання ВВП Китаю в IV кварталі 2012 р. склало 7,9%. Таким чином, економічне зростання країни вперше за два роки продемонстру-

вало прискорення на тлі урядових заходів щодо поживлення попиту в промисловості, роздрібних продажах і нерухомості [6].

Дві великі країни, що розвиваються – Індія та Бразилія – в минулому десятилітті також істотно наростили вклади в НДДКР, однак за відношенням витрат на ці цілі до ВВП, що складав на кінець 2010 р. відповідно 0,8% та 1,1% вони поки що помітно відстають від західних країн, де цей показник знаходиться на рівні 2,4% ВВП.

Одним із ключових факторів прискорення інноваційних процесів у провідних країнах, що розвиваються, в останні роки стало розширення активності національного бізнесу в сфері інновацій. Це проявляється, зокрема, у зростанні частки корпоративного сектору цих країн у фінансуванні внутрішніх витрат на НДДКР. Найбільш масштабний характер вказана тенденція набула у Китаї, де завдяки створенню сприятливого підприємницького середовища для інновацій ця частка збільшилась у 2000-2012 рр. з 57,6% до 71,7% (табл. 1). Простежується вона також в Індії, Мексиці, Туреччині. Один із небагатьох винятків представляє Бразилія, де частка бізнесу у витратах на НДДКР в першій половині минулого десятиліття росла, однак в подальшому почала знижуватись, повернувшись на рівень початку 2000-х років.

Таблиця 1

Частка бізнесу у сукупних витратах на НДДКР у провідних країнах, що розвиваються в 2000-2012 рр., %

Країна	2000	2005	2007	2012
Китай	57,6	67,0	70,4	71,7
Індія	18,0	30,4	33,9	-
Бразилія	44,7	48,3	44,6	43,9*
Мексика	29,5	41,5	45,1	-
Туреччина	42,9	43,3	48,4	41

* Дані за 2011 р.

Зростання витрат бізнесу на НДДКР у країнах, що розвиваються, значною мірою обумовлений існуванням істотного збільшення об'єму фінансування

інновацій провідними національними підприємствами, що працюють як у традиційних, так і в нових наукомістких галузях економіки (табл. 2).

Таблица 2

Двадцять великих компаній із країн, що розвиваються, за обсягом витрат на НДДКР у 2012 р.

Компанія	Сектор	Країна	Витрати на НДДКР, млн. євро	Приріст до 2010 р., %
Huawei Technologies	Телекомунікації	Китай	1806	56,1
China Railway Construction	Будівництво та виробництво матеріалів	Китай	1062	434,9
ZTE	Телекомунікації	Китай	897	88,6
Tata Motors	Автомобілебудування	Індія	312	26,7
CSR China	Автомобілебудування	Китай	276	143,1
China Railway	Будівництво	Китай	236	560,8
BYD	Електроніка	Китай	198	74,0
Prithvi Information Solutions	Програмне забезпечення	Індія	193	45,8
Polaris Software Lab	Програмне забезпечення	Індія	179	21,1
China Communications Construction	Будівництво та виробництво матеріалів	Китай	178	44,9
SAIC Motor	Автомобілебудування	Китай	162	-34,2
Bharat Heavy Electrics	Машинобудування	Індія	138	78,8
Mahindra & Mahindra	Автомобілебудування	Індія	123	43,4
Кос	Диверсифікований	Туреччина	118	-22,9
Guangzhou Automobile	Автомобілебудування	Китай	117	93,7
Dongfang Electric	Машинобудування	Китай	110	98,4
Kpit Cummins Infosystems	Програмне забезпечення	Індія	110	47,7
Sylog Systems	Програмне забезпечення	Індія	105	53,3
Weichai Power	Автомобілебудування	Китай	100	133,9
Dr Reddy's Laboratories	Фармацевтика	Індія	99	44,6

* Узагальнено авторами за даними Європейської Комісії

Завдяки активній інноваційній політиці багато з цих компаній, наприклад, Huawei, ZTE, Lenovo і BYD (Китай), Infosys і Tata Motors (Індія), Embraer (Бразилія) змогли стати великими світовими виробниками та експортерами високотехнологічної продукції та послуг, успішно конкуруючи з провідними західними корпораціями на внутрішніх та зовнішніх ринках. Крім того, в останні роки все більш значними джерелами інвестицій в НДДКР на цих ринках є національний малий та середній бізнес, а також створені у цих країнах дослідницькі підрозділи іноземних ТНК.

Збільшення потоку інвестицій у сектор НДДКР сприяло закріпленню національних інноваційних систем провідних країн, що розвиваються. Це підтверджують, зокрема, наступні важливі індикатори. Зростання чисельності персоналу, зайнято-

го в інноваційному середовищі країн, що розвиваються. Так, його кількість зросла в 1995-2012 рр. в середньому в 2-3 рази, а його частка в загальній чисельності персоналу – в 1,5-3 рази. Слід відмітити також підвищення рівня підготовки дослідників у країнах, що розвиваються. Так, за даними ЮНЕСКО, в кінці 2000-х років у Бразилії, Туреччині, ПАР та ряді інших держав близько 30% персоналу, зайнятого у сфері НДДКР, складала працівники вищої кваліфікації (INCED 6 за класифікацією даної організації).

Зростання патентної активності свідчить про підвищення результативності вкладів у НДДКР. Так, лише у 2007-2012 рр. кількість міжнародних заявок на отримання патентів, що поступили згідно правилам Договору про патентну кооперацію у Всесвітню організацію інтелектуальної власно-

сті, збільшилась у Китаї в 3 рази, до 16 406, в Індії – в 1,6 рази, до 964, в Бразилії – в 1,4 рази, до 572. При цьому за даними Всесвітньої організації інтелектуальної власності, у 2012 р. перше та третє місце серед компаній світу за загальною кількістю патентних заявок зайняли китайські телекомунікаційні корпорації Huawei і ZTE, що подали 2826 і 1831 заявку відповідно.

Закріплення інфраструктури інноваційної діяльності у провідних країнах, що розвиваються проявляється у швидкому збільшенні кількості та капіталізації державних та приватних інститутів фінансування інновацій, а також у розширенні національних мереж технопарків, бізнес-інкубаторів та інших об'єктів, що забезпечують сприятливі умови для інвестування в НДДКР. Так, справжній підйом у великих emerging markets сьогодні переживає індустрія венчурних фондів. В Китаї щорічний об'єм їх інвестицій у минулому десятилітті виріс приблизно в 5,5 рази і досяг у 2012 р. 5,4 млрд. дол. Схожа картина, за даними національних асоціацій фондів прямих і венчурних інвестицій, спостерігалась в Індії та Бразилії. У цих державах також були організовані спеціалізовані біржові площадки для торгівлі акціями інноваційних і зростаючих компаній. Найбільшою з них є ринок Chinext Шеньчженьської фондової біржі (Китай), об'єм капіталізації якої у 2012 р. склав 112 млрд. дол., трохи поступившись провідному подібному майданчику світу АІМ при Лондонській фондовій біржі (123 млрд. дол.).

В той час у розвинених країнах частка інноваційно активних підприємств складає 60-70% загальної кількості підприємств [3, с. 5]. Аналіз кількісних характеристик фінансування НДДКР у розвинутих країнах показав, що в останні десятиріччя показники загальної наукоємності ВВП (відношення національних витрат на НДДКР до ВВП) розвинутих країн стабілізувались. Для США, Японії і Німеччини цей показник встановився у розмірі 2,8%, у Франції та Великобританії – 2,2-2,4%, в Італії та Канаді – 1,3-1,5% [7, с. 25]. Експертні оцінки ООН показали, що у прогностичному періоді (до 2020 р.) у розвинутих кра-

їнах світу можливо деяке плавне і незначне зростання наукоємності ВВП. У США та Японії рівень цього показника досягне 3%, а європейські країни вийдуть на сучасний рівень США та Японії (2,8%). Бурхливо нарощують свій потенціал у сфері НДДКР країни Південно-Східної Азії: Сингапур, Гонконг, Тайвань, Південна Корея. Подальший розвиток сфери НДДКР неминуче перейде на шлях власної інтенсифікації, тобто підвищення ефективності уже наявних ресурсів без нарощування масштабів. Особливості фінансування НДДКР у вищеперелічених країнах полягають у тому, що:

- держава несе істотне, але не основне навантаження у фінансуванні витрат на НДДКР;

- при виконанні НДДКР широко реалізуються механізми державно-приватного партнерства (далі – ДПП). Так, у межах Плану дій для Європи в рамках оновленої інноваційної політики ЄС «Інновації в дослідженнях» було передбачено різноманітні заходи щодо налагодження партнерських зв'язків між науково-дослідними організаціями, промисловістю та регулюючими органами щодо розробки стратегії технологічного розвитку, «створення європейських технологічних платформ» навколо ключових технологій [11, с. 225];

- приватний сектор є головним джерелом фінансування і проведення НДДКР;

- у більшості розвинутих країнах розвиток сфери НДДКР відбувається головним чином через створення і фінансування венчурних (ризикованих) підприємств, оскільки сформовані нині ряд викликів і загроз активізують інноваційну функцію ризику, яка полягає в пошуку нетрадиційних шляхів їх відвернення або пом'якшення та досягнення визначених цілей розвитку [8, с. 9];

- для фінансування проектів, пов'язаних із фінансовими ризиками, широко використовуються венчурні фонди та інші ринкові механізми із захисту інтересів держави і бізнесу.

Для країн Європейського Союзу Лісабонською стратегією було встановлено досягти до 2010 року 3% наукоємності ВВП. Через низьку наукоємність ВВП

окремих членів ЄС не досяг цього стратегічного орієнтира, проте середнє значення цього показника для ЄС наблизилося до 2% [9, с. 97]. Лідерами світу за показником наукомісткості ВВП у 2012 р. були Ізраїль – 4,3%, Фінляндія – 3,96% та Швеція – 3,62% від ВВП. У глобальному контексті

за витратами на наукові розробки також вирізняються Японія та Сполучені Штати, в яких наукомісткість ВВП становила 3,4% [1, с. 181]. За даними Організації економічного співробітництва і розвитку, валові внутрішні витрати на НДДКР у 2006-2010 рр. були наступними (табл. 3).

Таблиця 3

Валові внутрішні витрати на НДДКР у 2006-2010 рр., млн. дол. США

Країна	2006	2007	2008	2009	2010
Китай	83902	96304	111183	140637	161552
Японія	134844	139916	138684	126872	128581
Німеччина	67595	69569	74705	74375	77098
Південна Корея	34712	38923	41685	44311	49394
Франція	40191	40623	41394	42720	43214
Великобританія	35331	37219	37018	36731	35615
Російська Федерація	19689	22230	21891	24185	23394
Канада	23336	23356	22796	22416	21708
Італія	19095	20204	20527	20337	20606
Іспанія	14832	16220	17457	17302	17240

Зокрема, у США, Японії, більшості країн ЄС національні інноваційні системи є достатньо розвинутими, тому частка державного фінансування у цих країнах значно зменшилася. Як визначено Лісабонською стратегією, в Європі очікувалося, що бізнес-сектор економіки фінансуватиме дві третини витрат на НДДКР у 2010 р. Хоча цієї мети не було досягнуто, але у 2009 р. більше половини (54,3%) обсягу витрат на виконання досліджень та розробок була найвищою у Люксембурзі (76%), а також у Швейцарії (68,2%), Фінляндії (68,1%) та Німеччині (67,3%). За межами ЄС бізнес-сектор був основним джерелом фінансування досліджень та розробок в Ізраїлі (79,5%), Японії (78,2%) та Сполучених Штатах (67,3%). Для розвинутих країн характерно, що лише незначна група великих корпорацій має непропорційно велику частку витрат на науково-дослідну діяльність. Наприклад, у Європі існує близько 25 ТНК, витрати яких на дослідження та розробки перевищують 1 млрд. євро.

Інноваційний лідер Європи – Швеція – має лідируючі позиції за такими показниками: участь у навчанні протягом

життя в розрахунку на 100 чоловік (віком 25-64 років); витрати фірм на НДДКР (% до ВВП); частка середньо- та високотехнологічних НДДКР (% до витрат на виробничі НДДКР); венчурний капітал ранніх стадій (% до ВВП); витрати на інформаційно-комунікаційні технології (% до ВВП); зайнятість у високотехнологічних послугах (% до всієї робочої сили). Усі ці позиції були досягнуті за рахунок того, що шведська інноваційна система складається з трьох основних рівнів: національної інноваційної системи, галузевих інноваційних систем, регіональних інноваційних систем.

У розвитку інноваційної системи Швеції спочатку були задіяні 2 міністерства: Міністерство зайнятості та комунікацій та Міністерство освіти та культури Швеції, які були визнані урядом відповідальними за підтримку інноваційної політики. Хоча концепція інноваційної політики була сформована у Швеції ще на початку 90-х років, вона не була конкретизована майже до 2001 р. – періоду створення нової державної структури, що покликана відповідати за розвиток інноваційної діяльності в Швеції, розробку інноваційної політики в державі з метою забезпечення економічно-

го зростання та прогресу у наукових дослідженнях. Такою структурою стала Шведська Агенція розвитку інноваційних систем.

Розвиток стратегій впровадження інновацій є прерогативою Шведського уряду, зокрема, за це на сучасному етапі відповідають Міністерство промисловості, енергетики та комунікацій, Міністерство освіти і досліджень, Міністерство культури. В інноваційній системі Швеції важливу роль відіграють дослідницькі ради. Вони не беруть безпосередньої участі в інноваційній діяльності, але надають підтримку у проведенні тих досліджень, які за своєю суттю є інноваційними.

Бізнес відіграє ключову роль у фінансуванні інноваційних досліджень, витрачаючи на них приблизно 3,32% ВВП Швеції. Шведський бізнес бере участь у розвитку інноваційної діяльності через «промислові дослідницькі інститути». Дослідницький сектор у приватних компаніях в основному зосереджений у 20 найбільших виробничих компаніях, що контролюють 2/3 виробничого потенціалу Швеції.

В Ізраїлі існують такі програми, направлені на підтримку розвитку приватного венчурного капіталу:

- Inbal – забезпечувала страхування венчурних фондів на Тель-Авівській біржі (до 70% їх вартості на момент першочергового розміщення акцій);

- Yozma – 80 млн грн були направлені на новостворені венчурні фонди, 20 млн. грн. в початковій високотехнологічній компанії. Кожен фонд володів опціоном на купівлю (call option) державних акцій на строк до 5 років. У випадку успіху інвестори могли викупити частку держави плюс 7 % прибутку на неї. Іншими словами, при 60 % вкладень приватним інвесторам гарантувалось більше 90% прибутку від реалізації програми. За короткий період капітал фондів Yozma досяг 2,9 млрд. дол., сумарний об'єм інвестицій, прямо чи опосередковано в результаті реалізації відповідних програм, в 1993-2000 рр. склав приблизно 12 млрд. дол.;

- програма технологічних бізнес-інкубаторів (Technology Incubators Program): в її рамках у країні з'явилося 24

технологічних інкубатори. На сьогоднішній день щорічно створюється біля десяти підприємств, середня вартість яких коливається від 350 до 600 тис. дол. На проекти в області біотехнологій виділяється 1,8 млн. дол. Уряд Ізраїлю фінансує приблизно 85% витрат інкубаторів. у 2005 р. для створення інкубаторів у сфері біотехнологій був виділений новий резерв грантів на суму 21 млн. дол.;

- Magnet – разом із ученими-дослідниками отримує пропозиції із сфери промисловості на проекти строком до трьох років, направлені на розвиток багатофункціональних промислових технологій. На сьогоднішній день по програмі фінансується до 90% вартості проекту. Початкова схема співробітництва в рамках вказаної програми – створення консорціуму;

- фонд Neznak – забезпечує підтримку компаніям – стартапам. Надавав до 50% коштів, необхідних для запуску та діяльності стартапу протягом перших двох років [2, с. 63].

До 2009 р. політику Фінляндії у сфері науки, інновацій та технологій формувала Рада наукової та технологічної політики під керівництвом прем'єр-міністра. Її замінила Рада з питань досліджень та інновацій. Майже 80% державного фінансування НДДКР розподіляється через Міністерство освіти (45%) і Міністерство торгівлі та промисловості. У 2010 р. загальний обсяг бюджетних витрат на наукові дослідження перевищив 2 млрд. євро.

Фінансування університетської науки проходить через Академію Фінляндії, підконтрольну Міністерству освіти, яка складається з Комітету по науці та шести комісій – природнім, медичним, сільськогосподарським, технічним, суспільним та гуманітарним наукам. У 2008 р. на нові розробки було виділено майже 380 млн. грн., що практично в 4 рази перевищило об'єм фінансування 1992 р. Фінляндське агентство з фінансування технологій та інновацій при Міністерстві торгівлі та промисловості. У 2009 р. агентство профінансувало 2177 проектів на суму 579 млн. євро, 2000 проектів вдалося реалізувати. Після їх закінчення близько 750 заявок було подано

на отримання патентів на винаходи, підготовлено 2400 публікацій, а також близько 950 дипломних та дисертаційних робіт.

Одним із ключових інститутів інноваційної системи Фінляндії можна також назвати Центр технічних досліджень Фінляндії, який був створений ще у 1942 р. Сьогодні це найбільша організація в Північній Європі, яка займається прикладними політехнічними дослідженнями. Варто також назвати «Фінверу» – державне агентство кредитування експорту Фінляндії, яке виконує функції посередника між програмами фінансування ЄС та фінляндськими малими та середніми підприємствами. У місті Турку, наприклад, розташований найбільший і динамічно розвинутий науковий парк у Європі (Turku Science Park). Основні напрями його роботи – біотехнології та сфера інформаційних та комунікаційних технологій.

Інноваційна політика Великобританії має свою специфіку. Важливим інструментом стимулювання технологічного розвитку промисловості визнане використання державного замовлення. Прямі й побічні результати науково-дослідних та конструкторських розробок, виконані на замовлення урядових організацій, як правило, використовуються приватними фірмами для освоєння випуску нових товарів і послуг. Додаткова підтримка інноваційним процесам надається шляхом скорочення регулюючих функцій держави, полегшення процедур адміністративного нагляду та контролю, надання податкових пільг на науково-дослідну діяльність і впровадження її у життя.

Почато кроки до залучення бізнесу й удосконалення структури державного фінансування прикладних досліджень за рахунок розширення функцій Ради технологічної стратегії. До складу цього консультативного органу входять керівники найбільших промислових компаній країни, дослідницьких рад, університетів і регіональних центрів технологічного розвитку.

В цілому проведений короткий аналіз показує, що в достатньо короткі строки (10-12 років) ряду країнам, що розвиваються, довгий час які знаходились на гли-

бокій периферії світового інноваційного процесу, вдалося досягти вагомих відчутних успіхів в науково-технічній сфері, істотно зменшивши відставання від Заходу. В першу чергу це стосується Китаю, що впевнено йде по шляху становлення в якості однієї із провідних інноваційних держав світу. Також значно поліпшилась ситуація в області досліджень та розробок в Індії, Бразилії та Туреччині. Поява нових країн, що активно інвестують в НДДКР, здатна уже в недалекій перспективі значно змінити усталену практику в інноваційному секторі світової економіки, примусивши серйозно потіснитись традиційних лідерів – економічно розвинуті країни світу. В свою чергу, в країнах, що є інноваційними лідерами, апробовані нові форми і методи стимулювання інноваційного розвитку, інноваційна політика набула комплексного, системного і довгострокового характеру з чіткими кількісними та якісними орієнтирами.

Кожна з країн-лідерів в інноваційній діяльності пропонує комплексне бачення інноваційної політики, що включає як досягнення національних цілей в індустріальній сфері, так і залежить від різноманіття факторів, що впливають на інноваційні можливості держави. Подальше поглиблення кооперації в сфері НДДКР і підвищення ефективності інноваційної діяльності буде сприяти посиленню конкурентних позицій країн-лідерів на світовому ринку сучасних технологій.

Література

1. Варналій З.С. Конкурентоспроможність національної економіки: проблеми та пріоритети інноваційного забезпечення / З.С. Варналій, О.П. Гармашова. – К.: Знання України, 2013. – 387 с.
2. Гаврилова Н. Опыт инновационного развития Финляндии и Израиля / Н. Гаврилова // Международная экономика и международные отношения. – 2012. – № 8. – С. 59-67.
3. Дементьев В.В. Чому Україна не інноваційна держава: інституційний аналіз / В.В. Дементьев, В.П. Вишневський // Економічна теорія. – 2011. – № 3. – С. 5-20.

4. Ерошкин А. Новые тенденции взаимодействия развитых и развивающихся стран в инновационной сфере / А. Ерошкин, М. Петров // *Международная экономика и международные отношения*. – 2012. – № 12. – С. 3-14.
5. Захарченко В.І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки / В.І. Захарченко, Н.М. Корсікова, М.М. Меркулов. – К.: ЦУЛ, 2012. – 448 с.
6. Китай у 2012 році вклав інновацій на 1 трлн. юанів [Електронний ресурс] // Наукова стаття. – Режим доступу до статті: <http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2013/02/22/297188>.
7. Кохно А. Финансирование научных исследований и разработок / А. Кохно // *Общество и экономика*. – 2012. – № 11. – С. 24-37.
8. Попова О. Забезпечення інноваційного розвитку: оцінки з позиції сталості й ризиків / О. Попова // *Економіст*. – 2013. – № 1. – С. 9-12.
9. Поручник А. Інноваційний потенціал України та його реалізація в міжнародному науково-технічному співробітництві / А. Поручник // *Міжнар. екон. політика*. – 2004. – № 1. – С. 94-121.
10. Сивоконь П. Главные по науке / П. Сивоконь // *Инвест газета*. – 2012. – № 46. – С. 6-7.
11. Сімсон О. Державно-приватне партнерство в інноваційній сфері / О. Сімсон // *Вісник Академії правових наук України*. – 2011. – № 4. – С. 222-230.
12. Ступак С.М. Світові тенденції розвитку інвестиційно-інноваційних процесів / С.М. Ступак // *Вісник Одеського державного економічного університету*. – 2010. – № 10. – С. 188-198.

Стаття надійшла до редакції 09.04.2013